

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

368.4
F.63

ԸՆԵՐ ԲՈՒՄԸ ԵՆԿԵՐՆԵՐ

17105

Ն. Ի. ԲԻՆՈՎՍԿԻՅ ՅԵՎ Բ. Ն. ԳՈՒՏԵՐՄԱՆ

ԲԱՏՐԱԿՆԵՐԻ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՍԻՆ
Ն Ո Ր Ո Ր Ե Ն Ք Ը

Փոխադրեց՝ Գ. Հակոբյան

Հ Բ Ա Տ Ա Ր Ա Կ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն
ՀՍԽՀ ՀԱՆՐԱՊԵՏ. ՍՈՑԱՊԳԱՆՁԱՐԿՂԻ
Ց Ե Ր Ե Վ Ա Ն—1929

368.4

Գրականներ բոլոր յերկրներին, միացե՛ք

Այ

Ն. Ի. ԲԻՆՈՎՍԿԻՅ ՅԵՎ Բ. Ն. ԳՈՒՏԵՐՍԱՆ

ԲԱՏՐԱԿՆԵՐԻ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՍԻՆ
Ն Ո Ր Ո Ր Ե Ն Ք Ը

Փոխադրեց՝ Գ. Հակոբյան 2001

Հ Բ Ա Տ Ա Ր Ա Կ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն
ՀՍԽՀ ՀԱՆՐԱՊԵՏ. ՍՈՑԱՊԳԱՆՁԱՐԿՆԻ
Ց Ե Ր Ե Վ Ա Ն — 1929

(15886-57)

2010

ՏՊԱՐԱՆ ՀԵՐՄԵՍ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅԱՆ,
ՄԱՐՔՍԻ ՓՈՂ. № 29
ԳՐԱԹԵՄ. № 1794բ.
ՏԻՐԱԺ 5000

29727-Ա.Ե.

13841-58

Հ Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

Տասնմեկ տարի սրանից առաջ
Քորնթոսյան Իշխանությունը հրատա-
րակեց որևէք, վորի համաձայն առանց
բացառության պետք է ապահովագր-
վեն բոլոր վարձու աշխատավորները:
Բայց չ'աջողվեց իսկույն և յիթ այդ
որենքը կյանքում կիրառել, այն քա-
ղաքացիական պատերազմի պատճա-
ռով, վորը տարվեց կալվածատերերի
և հարուստների կողմից ընդդեմ բան-
վորների և գյուղացիների: Միայն 5
տարի հետո մենք սկսեցինք քաղաքի
և խորհրդային տնտեսություններում
աշխատող բանվորների ապահովագրու-
թյունը: Բայց բարակների զլխավոր
մասը, վորը աշխատում է գյուղացի-

կան տնտեսություններում մինչև այժմ
 ել չի կարողացել ոգտվել ապահո-
 վագրական գանձարկղի ոգնությունից։
 Ինչարևե այդ բանը պատահել է վոչ թե
 նրա համար, վոր Խորհրդային Իշխա-
 նությունը մուսացել է բատրակներին
 ցավերն ու կարիքները։ Գլխավոր պատ-
 ճառները յերկուսն են՝ առաջին պատ-
 ճառը նա յեր, վոր գյուղացիական
 տնտեսությունները դեռ չեյին կարո-
 ղացել ավերածությունից կանոնավո-
 րել և չեյին կարող իրենց բատրակնե-
 րի համար ապահովագրական մուծանք-
 ներ (տոկոսներ) վճարել։ Տերկրորդ
 պատճառը նա յեր, վոր բատրակները
 ցիր ու ցան առանձին խուլ գյուղերում
 են, իսկ ամեն մի գյուղում Սոցսպ-
 գանձարկղ բաց անել չի կարելի։ Հիմա
 դրությունը լավացել է և գյուղացիակ-

տնտեսությունները զգալի չափով ու-
 ժեղացել են, իսկ քաղաքներում կան
 ապհովագրական գանձարկղներ, վորոնց
 վրա կարելի յեր դնել պարտականու-
 թյունը, ապահովագրելու նաև գյուղի
 բատրակներին։

Այս եր, վոր Խորհրդային Իշխա-
 նությանը հնարավորություն տվեց
 հրատարակել բատրակների ապահովա-
 գրության մասին նոր որենքը։

Ինչ է նոր որենքի եյությունը.—

Այդ որենքով Խորհրդային Իշխա-
 նությունը ուզում է բատրակներին
 նրանց կյանքի բոլոր դժվարին որերին
 ոգնության հասնել։ Ամեն տեղ ուր
 անց կկացվի այդ որենքը, բատրակը
 կարող է ստանալ հիվանդության ժա-
 մանակ նպաստ և յերթե նրա հետ աշխա-
 տանքի ժամանակ տեղի ունենա դրժ-

բախտ պատահար (խեղանդամություն), նա կստանա մինչև իր կյանքի վերջը կենսաթոշակ: Կստանա կենսաթոշակ նաև բատրակի ընտանիքը, յեթե բատրակը մեռել է դժբախտ պատահարից: Հղի բատրակուհին չի աշխատի մինչև ծննդաբերության օրը, վորով նա կախաթեք թե իրեն և թե իր յերեխային: Նա աշխատանքը կարող է թողնել ծննդաբերությունից մեկ ամիս առաջ և աշխատանքի կարող է վերադառնալ ծննդաբերությունից մեկ ամիս հետո, իսկ այդ ամբողջ ժամանակամիջոցի համար նա ողնություն կստանա գանձարկղից: Բացի այդ նա կստանա նաև առանձին նպաստ յերեխային շորերգնելու համար: Բատրակի մահանալու դեպքում ապահովագրական գանձարկղը նրան կտա թաղման նպաստ:

Հրատարակելով նոր օրենքը Խորհրդային Իշխանությունը մտահոգված է յեղել նաև գյուղացիության կարիքներով:

Քաղաքում սահմանված են բարձր ապահովագրական մուծանքներ (տոկոսներ) մինչև 20-ից ավել կոպեկ 1 ուրբլի աշխատավարձի համար, իսկ Խորհրդային տնտեսությունների համար 10 կոպեկ:

Գյուղացիության համար այդ մուծանքները (տոկոսները) վորոշված են շատ ցածր: Միայն հարուստ, կուլակային տնտեսությունները պարտավոր են բատրակի ամեն մի ուրբլի աշխատավարձի համար վճարել 10 — 6 կոպեկ, իսկ միջակ և չքավոր տնտեսությունները (յեթե իհարկե կցանկանան) պետք է վճարեն ամեն մի ուրբլի աշ-

խատաւարձի համար 3 կոպեկ: Այս
փոքրիկ մուծանքի փոխարեն գյուղա-
ցին աղատվում ե բատրակի վրա իբ
կատարելիք ծախսերից: Այսինքն այն
ծախսերից վորը կատարում ե վարձո-
ղը, յերբ բատրակը հիվանդ ե լինում,
կամ աշխատանքի ժամանակ տեղի յե
ունենում դժբախտ պատահար և այլն:

Ահա թե ինչ ե տալիս նոր որենքը:

Դժվար կլինի դա կյանքում կիրա-
ռել, վորովհետև ամեն տեղ քաղաքի
ապահովագրական գանձարկղները այն
քան չեն ուժեղացել, վորպեսզի կա-
րողանան կատարել այն աշխատանքը,
վոր դրել ե նրանց վրա նոր որենքը.
Այդ պատճառով ե, վոր որենքի մեջ
ասվում ե թե այդպիսինը միանգամից
չի կիրառվում, այլ աստիճանաբար և
առանձին վայրերում:

Ապահովագրական գանձարկղները
այս որենքը ամբողջ Խորհրդային
Միության մեջ կարող են տարածել
միայն այն ժամանակ, յերբ գյուղը
ձեռք ձեռքի տված համերաշխ կերպով
ոգնի գանձարկղներին այս կարևոր
գործը կատարելու համար, դրա համար
ել բատրակները և գյուղացիները
ամենից առաջ պետք ե ծանոթանան
այս որենքի հետ: Այս գրքույկը այդ
ասպարեզում նրանց ցույց կտա մեծ
ոգնություն:

Լ. Նեմչենկո

Աւխասանֆի պաւսպանութիւնը գոր-
ծարանում յեվ գյուղական սնտեսու-
թյան մեջ

Բոլորին հայտնի յե, վոր գյուղա-
կան բատրակների դրությունը շատ
քիչ բանով ե տարբերվում քաղաքի
բանվորի դրությունից: Թե բատրակը
և թե բանվորը բացի իրենց կոշտա-
ցած ձեռքերից ուրիշ ապրուստի մի-
ջոցներ չունեն: Թե բատրակը և թե
բանվորը որե ապրում են նրանով,
վոր վաճառում են իրենց բանվորա-
կան ուժը: Թե քաղաքի բանվորը և թե
գյուղի բատրակը միատեսակ վտանգ-
ված են անգործ և անյեկամու մնա-
լուն, յեթե հանկարծ կորցնեն իրենց

բանվորական ուժը — հիվանդանան կամ
ծեղանան:

Ինչպես բատրակին, նույնպես և
բանվորին միատեսակ սպառնում ե
գործազրկութիւնը, յեթե հանկարծ
քաղաքում փակվում ե գործարանը,
կամ գյուղում վերջանում ե աշխա-
տանքը:

Նույնպիսի դրության մեջ են ընկ-
նում քաղաքի և գյուղի բանվորների
ընտանիքները, բատրակի կամ բան-
վորի մահից հետո: Թե բատրակի և
թե բանվորի մահից հետո մնում են
ապրուստի ամեն միջոցից զուրկ կինը
և փոքրիկ յերեխաները: Բայց յեթե
դիտենք գործարանի և գյուղացիական
տնտեսութեան աշխատանքի պայման-
ները, այն ժամանակ հեշտ կերպով
կնկատենք գործարանային և գյուղի

աշխատանքների մեջ յեղած տարբերությունը:

Գործարանը աշխատում է ամառ, ձմեռ— ամբողջ տարի: գործարանը չի վախենում վոչ ձյունից, վոչ անձրեվից և վոչ ել խավարից: Բան է յեթե պետք լինի գործարանը կարող է աշխատել որ ու գիշեր: Դրա համար պետք է միայն հավաքել ավելի բանվորներ և աշխատացնել նրանց յերեք հերթի:

Այդպես չէ դրությունը գյուղացիական տնտեսության մեջ: Այդտեղ ամբողջ աշխատանքը տևում է միայն տարին մի քանի ամիս: Այնտեղ պետք է լինում աշխատել վոչ այն ժամանակ, յերբ վոր ուզենաս, այլ այն ժամանակ, յերբ վոր պետք է և յեղանակը թույլ է տալիս: Հունձը կամ կալը չես կարող թողնել աշնանը, յերբ վրա

կտան անձրևները: Այդ աշխատանքները ստիպված տանում են շտապով, հաշվի չնստելով ժամերի հետ: Այստեղ արդեն յերեք հերթ չես կարող սահմանել: Դաշտում ելեկտրական լամպ, ինչպես գործարանում չես կարող վառել:

Ահա այս առանձնահատկություններն են, վոր Խորհրդային Իշխանության կողմից հաշվի յեն առնվում, յերբ իշխանությունը գյուղի բատրակներին աշխատանքի պաշտպանության մասին որենքներ է հրատարակում:

Հաշվի յեն առնվում նաև վարձու աշխատանքի պայմանների տարբերությունը կուլակային (ուժեղ), միջակ և թույլ տնտեսություններում: Կուլակային տնտեսության մեջ աշխատանքի պաշտպանությունը անց է

կացվում Աշխատանքի Որենսգրքի հիման վրա, իսկ միջակ ու թույլ անտեսուելթյուններում «ժամանակավոր կանոնների» հիման վրա:

Նույն կարգը գոյուելթյուն ունի նաև բարակների սոցիալական ապահովագրուելթյան գործում, այսինքն վաստակը կորցնելու դեպքում նրանց ապահովելու ժամանակ:

Ըստ որենքի ֆարրիկանելը, գործարանները և վարձողները (տերերը) պարտավոր են իրենց բանվորներէ ու ծառայողների համար անն ամիս վճարել Սոցապգանձարկղին ապահովագրական տոկոսներ: Այդ տոկոսներից կազմվում են հսկայական դրամագուլուններ, վորոնք ծառայում են բանվորներին և ծառայողներին օգնուելթյուն ցույց տալու համար, յերբ վերջիններս

հիվանդուելթյան կամ գործազրկուելթյան ժամանակ մնում են առանց լեկամուտի:

Յերբեմն կթվար, վոր այդ որենքը առանց դեվարուելթյունների կարելի յեանցկացնել նաև գյուղում, բայց դուրս յեկավ, վոր այդ այնքան էլ հեշտ չի:

Գործարանային բանվորները մեծ մասամբ կենտրոնացած են քաղաքներում և արդյունաբերական վայրերում, վորտեղ դեվար չեր հիմնել ապահովագրական դանձարկղներ և ընդգրկել բոլոր բանվորներին ու ծառայողներին: Բարակները ցրված են գյուղերում, առանձին մանր անտեսուելթյունների մեջ, այստեղ անհամեմատ դեվար ե վարձողներից (բարակ պահողից) տոկոսներ ստանալը և կարիքի դեպքում բարակին ոգնելը: Բացի

դրանից միջակ և չքավոր գյուղացիա-
 կան տնտեսությունները դեռ չեն կա-
 բողացել իրենց տնտեսությունը վե-
 բականգնել ավերածությունից ու գյու-
 ղացի վարձողները հաճախ չեն կարո-
 ղանում վճարել ապահովագրական տո-
 կոսներ՝ իրենց բնտրակների համար։
 Այդ պատճառով էլ ապահովագրողները
 վերջին ժամանակներս ապահովում
 եյին գլխավորապես բանվորներին ու
 ծառայողներին, վորոնք աշխատում են
 քաղաքներում և արդյունարբերական
 վայրերում։ Ինչ վերաբերում է գյու-
 ղի բնտրակներին, Սոցսպգանձարկյնե-
 րը նրանց համար ապահովագրական
 տոկոսներ մեծ մասամբ չեն գանձել
 և բնտրակի յեկամուտը կորչելու դեպ-
 քում նրանց վոչ մի ոգնություն չեն
 ցուցց տվել։

(145) 13841-58

1925 թվի գարնանը Խորհրդային
 Իշխանությունը հաստատեց՝ գյուղա-
 ցիական տնտեսություններում ոժան-
 դակ վարձու աշխատանք կիրառելու
 պայմանների մասին «ժամանակավոր
 կանոնները»։

Ըստ այդ կանոնների բատրակնե-
 րի համար ապահովագրական տոկոս-
 ներ պարտավոր եյին մուծել միայն
 խոշոր գյուղացիական տնտեսություն-
 ները և այն տնտեսությունները, վոր-
 տեղ գյուղատնտեսական տարվա (գաշ-
 տային աշխատանքների սկզբից մինչև
 վերջը) ընթացքում աշխատում եյին
 3 հոգուց վոչ պակաս բատրակներ։

Այդ տնտեսությունների բանվոր-
 ները (բատրակները) իրավունք ունե-
 յին սոցսպգանձարկյնեից ստանալու
 նույն ոգնությունը, ինչվոր ստանում

(15886-57)

եր գործարանային և այլ բանվոր ծա-
ռայողները:

Ինչ վերաբերում է մնացած գյու-
ղացիական տնտեսություններին, պետք
է ասել վոր որենքը ազատեց նրանց
սոցապգանձարկյններին տոկոսներ մու-
ծելուց, բայց պարտագրեց վարձողնե-
րին, վորպեսզի բատրակներին և բա-
տրակուհիներին ցույց արվի ոգնու-
թյուն՝ հիվանդության և ծննդաբե-
րության դեպքում:

«Նոր կանոնները» հաստատվելու
որվանից անցել է 3 տարուց ավել:

Այդ ժամանակամիջոցում գյուղա-
ցիական տնտեսությունները զգալի
չափով ուժեղացել և ամբապնդվել են:
Ապգանձարկյնները, վորոնք լրիվ չա-
փով ընդգրկել են բանվորներին ու ծա-
ռայողներին սկսել են թափանցել նաև
գյուղերը:

Ապահովագրական գանձարկյնները
այժմ ընդգրկել են միայն գյուղա-
անասնական բանվորներին արհեստակ-
ցական միության անդամներից մեկ
միլլիոնից ավելի:

Այս բոլորը միասին հնարավորու-
թյուն տվեցին խորհրդային Իշխանու-
թյանը որենք հրատարակելու գյու-
ղիական տնտեսություններում զբաղ-
ված բատրակների ապահովագրության
մասին: Հրատարակելով այդ որենքը
խորհրդային կառավարությունը ունե-
վոր և թույլ գյուղացիական տնտեսու-
թյունների նկատմամբ տարբեր մտե-
ցում ունեցավ և նրանց համար սահ-
մանեց ապահովագրության տարբեր
կանոններ:

ինչպես եւ միջակ յեւ չհավոր սնե-
սությունները ապահովագրում իրենց
բարակներին

Ինչպես հայտնի յե գյուղում կան
տարբեր խավի գյուղացիական տնտե-
սություններ: Իրանցից մի մասը ու-
նեն քիչ հող և քիչ անասուն: Այդ
տնտեսությունները ստանում են շատ
քիչ յեկամուտ, վորը հազիվ բավակա-
նացնում է ընտանիքում կերակրվող-
ներին: Այդպիսի տնտեսությունները
մշակվում են իրենց տիրոջ կամ նրա
բարեկամների կողմից: Միայն աշխա-
տանքների ամենատաք շրջանում, այս-
ինքն՝ հաց հավաքելու, խոտ հնձելու
ժամանակ, իրենց ողնելու համար այդ
գյուղացիները վարձում են բառակ
կամ բառակուհի:

Յերբեմն վարձում են շատ քիչ ժա

մանակով: Այդպիսի տնտեսություն-
ների կողմից բառակների ապահովա-
գրության համար կառավարությունը
տվել է հատուկ արտոնություններ
(զիճումներ): Այդպիսի տնտեսություն-
ների համար բառակների ապահովա-
գրության տոկոսները սահմանված են
ամենաքիչ չափով՝ ընդամենը 3⁰/₀,
այսինքն ամեն մի բառակի աշխա-
տավարձի մեկ ուրբու համար 3 կոպ:
(Որինակ, յեթե բառակը ամսա-
կան ստանում է 10 ուրբի փո-
ղով և 5 ուրբի մթերքով, տերը
պարտավոր է նրա համար Ապահովա-
գրական Գանձարկղին վճարելու ամ-
սական 45 կոպեկ): Բայց յեթե վար-
ձողը չի ցանկանում կարող է չվճարել
այդ տոկոսները: Այդպիսի տնտեսու-
թյունների համար ապահովագրություն-

նը պարտադիր չի: Բայց յեթե տերը չի վճարում ապահովագրական գանձարկի տոկոսները և հանկարծ բատրակի կամ բատրակուհին հիվանդանում է, տերը պարտավոր է վճարել նրան աշխատավարձ և տրամադրել ապաստարան ու ապրուստի միջոցներ՝ Չշաբաթից մինչև 1 ամիս ժամանակով: Տերը պարտավոր է նմանապես յերկուշաբաթից մինչև մեկ ամիս վճարել բատրակուհուն աշխատավարձ, ապաստարան, և ապրուստի միջոց՝ վերջինիս կողմից յերեխա բերելու դեպքում:

Բացի դրանից, յեթե բատրակի կամ բատրակուհու հետ տեղի յե ունեցել դժբախտ պատահար (ձին քացով ետվել, տրակտորը վիրավորել է և այլն) և նա դարձել է հաշմանդամ (ինվա-

լիդ), այդ դեպքում, տերը դատարանով պարտավոր է վճարել նրան կենսաթոշակ մինչև նրա կյանքի վերջը: Իսկ յեթե բատրակը մահացել է աշխատանքի ժամանակ պատահած զրթբախտ դեպքից, այն ժամանակ տերը պարտավոր է վճարել կենսաթոշակ մահացածի այրուն (կնոջը) և վորբերին:

Իսկ յեթե տերը ապահովագրի իր բատրակներին այն ժամանակ հիվանդության կամ ծննդաբերության դեպքում աշխատավարձը, հաշմանդամացած բատրակի կամ մահացածի ընտանիքի կենսաթոշակը նա պարտադրված չի լինի վճարելու, այլ նրա փոխարեն այդ ամբողջը բատրակներին կվճարի Սոցապգանձարկից:

Իհարկե պետք է կարծել, վոր մի-

Չակաները ու չքավորները կողտվեն նոր
որենքից և կգերադասեն ապահովա-
գրել իրենց բառրականերին, քան թե
նրանց հիվանդության, հաշմանդամ
դառնալու, կամ մահանալու դեպքում
նրանց ընտանիքներին պահելու բեռը
կվերցնեն իրենց վրա:

Ինչպես են ապահովագրում բասրակ-
ներին կուլակային (ուժեղ) սնեստու-
քյունները

Բացի չքավոր և միջակ տնտեսու-
թյուններից, ինչպես հայտնի յե գյու-
ղում կան նաև այլ տնտեսություն-
ներ, այսինքն ավելի ուժեղ (կուլա-
կային): Այդ տնտեսությունների թե
հողն է շատ և թե անասուններն ու
պորժիքները: Այդ տնտեսությունները
ցանուժ են վոչ միայն իրենց համար,

այլ և վաճառելու համար: Ցանում են
վոչ միայն հացահատիկ, այլ և կտավ
ահատ, կանեփ բամբակ, ծխախոտ և
այլ տեխնիկական բույսեր:

Այդ տնտեսություններից շատե-
րը անընդունակ են իրենց սեփական
ուժերով մշակել հողը և ստիպված են
մշտապես ոգավել մեկ կամ յերկու
բառրակի վարձու աշխատանքից:

Այդպիսի տնտեսությունների հա-
մար բառրակների ապահովագրությու-
նը պարտադիր է, այսինքն տերերը
պարտավոր են իրենց բառրակների
համար ապահովագրական գանձարկղին
վճարել տոկոսներ՝ անկախ նբանից,
ուղում են նրանք այդ բանը թե վոչ:
Բայց որենքը այդպիսի տնտեսու-
թյուններին ևս տվել է մեծ արտոնու-
թյուն: Քաղաքում մասնավոր անձանց

(վարձողների) մոտ աշխատող բանվորների համար ապահովագրական գանձարկղները գանձում են 16⁰/₀ ից վոչ պակաս, այսինքն աշխատավարձի ամեն մի ոււրլու համար 16 կոպեկ Իսկ գյուղի կուլակային տնտեսությունների համար սահմանված է ընդամենը 6⁰/₀, այսինքն ամեն մի բատրակի աշխատավարձի յուրաքանչյուր ոււրլու համար 6 կոպեկ (որինակ՝ յեթե բատրակը ստանում է 10 ոււրլի փողով և 5 ոււրլի մթերքով, այդ ժամանակ տերը պարտավոր է Սոցապգանձարկղին վճարել ամսական 90 կոպեկ։)

Բայց ինչպես զիտենք գյուղում կան նաև վոչ պակաս թվով ուրիշ ավելի հարուստ գյուղացիներ, վորոնց մոտ այնքան շատ են ամեն տեսակի բարիքները (անասուն, գործիքներ և

այլն), վոր նրանք ստիպված են մշտապես պահել, վոչ թե մեկ-յերկու բատրակ այլ ավելի շատ։ Այդ վարձողների մոտ բատրակները աշխատում են վոչ միայն աշխատանքների տաք ժամանակ, այլ և դաշտային աշխատանքների ամբողջ ընթացքում, իսկ յերբեմն ել ձմեռը։ Այդ հարուստ գյուղացիների մեջ հաճախ լինում են այնպիսիները, վորոնք ունեն վոչ միայն հողագործական տնտեսություն այլ և ունեն սեփական առևտուր, շրաղաց, սղու գործարան, ձիթահան գործարան և այլ նման ձեռնարկություններ, իսկ վոմանք ել պարապում են անասունի, անտառի, բամբակի, վաճառքով։

Բոլոր այս խոշոր կուլակային տնտեսությունները պարտավոր են ան-

պատճառ ապահովագրելու իրենց բարակներին և նրանց համար ապահովագրական գանձարկղին վճարելու 10 տոկոս, այսինքն աշխատավարձի ամեն մեկ ուրբու համար 10 կոպեկ. (որինակ՝ յեթե բատրակը ստանում է 10 ուրբլի փողով և 5 ուրբլի մթերքով տերը պարտավոր է նրա համար ամսական վճարել 1 ո. 50 կ.):

Ինչպես են բարակներին ապահովագրում գյուղական կոլեկտիվ սննտւթյունները, արեյները յեվ հավայնները

Բացի առանձին վարձողների մոտ աշխատող բատրակներից, ինչպես գիտենք գյուղում կա նաև վարձու աշխատավորներին մի մեծ խումբ, վորը գլխավորապես աշխա-

տում է գյուղական հասարակութունների մոտ: Դրանք չորաներն ու նախբապաններն են: Աշխատավորների այդ խումբը նմանապես ապահովագրվում է պարտադիր կարգով և նրանց համար հասարակութունը պարտավոր է Սոցապզանձարկղին մուծանքներ վճարել նույն ցածր չափով, այսինքն աշխատավարձի 6⁰/₀-ը (ամեն մի ուրբու համար 6 կոպեկ):

Նույն չափով (6⁰/₀) են իրենց բանվորների համար տոկոսներ վճարում գյուղի կոլեկտիվ անտեսությունները, ընկերությունները, արտելները և համայնքները: Ապահովագրական Գանձարկղի տոկոսները բոլոր վարձողները պարտավոր են վճարել իրենց հաշվին առանց բատրակների վարձից պահումներ կատարելու:

Ինչպես են հաւսում ապահովագրական տկոսները

Յեթե բոլոր բատրակները ամեն տեղ ստանային միևնույն աշխատավարձը, այդ դեպքում ամբողջ Խորհրդային Միութեան մեջ հնարավոր եր ապահովագրական գանձարկղի տոկոսները վճարելու միևնույն աշխատավարձի հաշվով: Այն ժամանակ հնարավոր կլինէր նախորոք ասել, ինչքան պետք է իրեն աշխատավորի համար վճարի կուլակը, ինչքան միջակը և ինչքան չքավորը:

Իայց ինչպես գիտենք, նույնիսկ միևնույն տիրոջ մոտ բատրակները ստանում են տարբեր վարձատրութիւն: Դա մեծ մասամբ կախված է նրանից, թե բատրակը վարձված է տարվա վոր ժամանակը, ամառը թե

ձմեռը: Նույնպես նշանակութիւն ունի այն հանգամանքը թե բատրակը վորքան ժամանակով է վարձված և այլն: Շատ քիչ է պատահում, վոր բատրակի աշխատավարձը վճարվի միայն փողով: Մեծ մասամբ բատրակը բացի փողից ստանում է վարձատրութիւն նաև մթերքով (ուտելիղեն), բնակարանով, հագուստեղենով և յերբեմն ել բերքի վորոջ մասը:

Ըստ որենքի ամեն մի վարձող, բատրակ վարձելիս պարտավոր է նրա հետ պայմանագիր կնքել և կնքվող պայմանագրի մեջ շեշտել, թե բատրակը վորքան է ստանալու դրամով (փողով) և վորքան է գնահատվում այն ամբողջը, ինչ վոր նա պարտավորվում է վճարել բատրակին մթերքով:

Հենց այդ պատճառով ել Ապգանձ-

արկղին հասանելիք տոկոսները պետք է գանձել վոչ միայն բատրակի ստացված վարձատրության համար, այլ և այն գումարի համար, վորով գնահատված է բատրակի ուտելիքը, հագուստը և այլն: Յեթե որինակ՝ վարձող (բատրակ պահող) հովաննեոյանը պայմանագրով պարտավորվել է վճարելու բատրակ Ստեփանյանին ամսեկան 16 ուրբլի փողով և կերակրելու նրան, իսկ կերակրելու արժեքը գնահատված է յեղել 8 ուրբլի, ապա ապահովագրական տոկոսները վարձողը պետք է վճարի վոչ թե 16 ուրբլու հաշվով, այլ 24 ուրբլու: Միակ բանը, վոր ըստ որենքի չպետք է պայմանագրով, վորպես դրամական վարձատրություն գնահատել և դրա համար ել ապահովագրական մուծանքներ (տոկոսներ)

չգանձել, դա այն բնակարանն է, վոր վարձողը տալիս է բատրակին:

Վորպեսզի վարձողները ամեն մի բատրակի համար ապահովագրական գանձարկղի հետ հաշիվներ անելիս չշփոթվեն, Սոցիալական Ապահովագրության Միութենական Խորհուրդը ըստ իրենց աշխատավարձի բատրակներին բաժանել է 7 խմբի և սահմանել է յուրաքանչյուր խմբի համար ամսական այն միջին աշխատավարձը, վորի հաշվով պետք է ապահովագրական գանձարկղին տոկոսներ վճարվի:

Առաջին խմբին դասվում են այն բատրակները, վորոնք ամսեկան ստանում են փողով և մթերքով ընդամենը 12 ուրբլուց պակաս:

Յերկրորդ խմբին դասվում են

այն բատրակները, վորոնք ստանում են 13—18 ո.:

Յերրորդ խմբին դասվում են այն, բատրակները, վորոնք ստանում են 18—22 ո.:

4-րդ խմբին դասվում են այն բատրակները, վորոնք ստանում են 22—27 ո.:

Հինգերորդ խմբին դասվում են այն բատրակները, վորոնք ստանում են 27—32 ո.:

Վեցերորդ խմբին դասվում են այն բատրակները, վորոնք ստանում են 32—40 ո. և վերջապես 7-րդ խմբին դասվում են այն բատրակները, վորոնք ստանում են ամսական 40 ոուր. և 40 ոուրբուլց բարձր:

Այն միջին աշխատավարձը, վորի համար պետք է գանձվի ապահովագրական մուծանքներ (տոկոսներ) վե-

րոհիշյալ 7 խմբի բատրակների համար կլինի հետևյալը.—

1-ին խմբի բատրակի համար	ամսակ. միջին աշխատավ. է	11 ո.
2-րդ » » »		15 »
3-րդ » » »		20 »
4-րդ » » »		25 »
5-րդ » » »		29 »
6-րդ » » »		34 »
7-րդ » » »		41 »

Այդպիսով այն վարձողները, վորոնք որենքի համաձայն պարտավոր են Սոցապզանձարկղին վճարել 10 տոկոս-կվճարեն՝

1. ին խմբի բատրակի համար ամսական	ն. կ.	
2-րդ » » »	1	10
3-րդ » » »	1	50
4-րդ » » »	2	
5-րդ » » »	2	50
6-րդ » » »	2	90
7-րդ » » »	3	40
8-րդ » » »	4	10

Այն վարձողները վորոնք որենքի համաձայն Սոցապգանձարկղին պարտավոր են վճարել 6 տոկոս, կվճարեն՝

1. ին խմբի բատրակի համար	ն. կ.	
2-րդ » » »	—	66
3-րդ » » »	—	90
4-րդ » » »	1	20
5-րդ » » »	1	50
6-րդ » » »	1	74
7-րդ » » »	2	04
8-րդ » » »	2	46

Իսկ ինչ վերաբերվում է այն վարձողներին վորոնք համաձայն որենքի իրենց բատրակներին ապահովագրում են կամավոր կերպով և Սոցապգանձարկղին վճարում են ապահովագրական տոկոսներ (մուծանքներ) 3 տոկոս, այդպիսիները կվճարեն՝

1. ին խմբի բատրակի համար	ն. կ.	
2-րդ » » »	—	33
3-րդ » » »	—	45
4-րդ » » »	—	60
5-րդ » » »	—	75
6-րդ » » »	—	87
7-րդ » » »	1	02
8-րդ » » »	1	23

Ով է գանձում ապահովագրական մուծանքները (տոկոսները) վարձողները, իրենց բատրակների համար մուծանքները (տոկոս-

ներ), պարտավոր են վճարել Սոցապզանձարկղին: Բայց գնալ քաղաք իրենց բատրակների համար ապահովագրական մուծանքները վճարել, վարձողների համար դժվար կլիներ: Այդ դեպքում հենց քաղաք գնալու ճանապարհածախսը ավել կնստեր ապահովագրական մուծանքների փողից:

Այդ պատճառով ել Սոցապզանձարկղները պետք է գործը այնպես կազմակերպեն, վորպեսզի գյուղացին ինչ վոր ապահովագրական տոկոսներ է իրենց հասնում վճարի հենց իրենց գյուղում:

Դրա համար ել, բոլոր այն գյուղերում, վորտեղ կան մեծ թվով բատրակներ պետք է բաց անել Սոցապզանձարկղի բաժանմունքներ, յեթե այդ հնա-

թավոր չի պետք է ունենալ Սոցապ. լիազոր: Յեթե Սոցապզանձարկղը սկսում է գյուղում անցկացնել բատրակների ապահովագրության որենքը, նա անպատճառ պետք է նայտարարի, թե որենքի համաձայն ով պարտավոր է ապահովագրելու իր բատրակներին: Բացի դրանից Սոցապզանձարկղը պետք է հայտնի, թե վորտեղ պետք է ներկայանան վարձողները (բատրակ պահողները), բատրակներին Սոցապզանձ. ցուցակագրելու համար: Ամեն մի վարձող (բատրակ պահող), վորը ըստ որենքի պարտավոր է իր բատրակներին ապահովագրել, պետք է այդ մասին հայտնի Սոցապ. լիազորին: Սոցապզանձարկղի լիազորը նրանց ամեն մեկին կտա մի թերթիկ, վորի մեջ գրված կլինի թե նա իր բատրակների համար

ինչքան փող և վորտեղ պետք է վճարի։
Իսկ ինչ վերաբերվում է այն չքավոր անտեսութուններին, վորոնք ուզում են ապահովագրել իրենց բարակներին կամավոր կերպով, պետք է ներկայանան Սոցապ. լիազորին և կրնաքեն նրա հետ ապահովագրության մասին պայմանագրի։

Այդ պայմանագրի մեջ պետք է գրված լինի թե վարձողը վոր ժամանակից մինչև վոր ժամանակն է պարտավորվում Սոցապգանձարկղին մուծանքներ (տոկոսներ) վճարելու։

Բատրակների համար Սոցապգանձարկղին հասանելիք մուծանքները (տոկոսները) պետք է վճարվի ամեն ամիս, յեթե վարձողը (բատրակ պահողը) Սոցապգանձարկղին իր տոկոսները ժանանակին չվճարի, այդ դեպ-

քում Սոցապգանձարկղը այդ տոկոսները իրավունք ունի գանձելու հարկադրական կարգով, այնպես ինչպես գանձվում են հարկերն ու տուրքերը։

Վարձողը (բատրակ պահողը), յեթե որենքով պետք է վճարի կամ կամավոր պայմանագրի միջոցով պարտավորվել է վճարելու Սոցապգանձարկղին տոկոսներ, պետք է վոր նա իր պարտքը կատարի։ Մենք արդեն ասացինք, վոր այն վարձողները (բատրակ պահողները), վորոնք որենքի համաձայն պարտավոր են ապահովագրել իրենց բարակներին, այդ մասին պետք է հայտնեն Սոցապ. լիազորին։ Հենց նույն ձևով ենք պարտավոր է հայտնելու Սոցապ. լիազորին նոր վաքձված բատրակի մասին, վորպեսզի Սոցապ. լիա-

զորը կարողանա այդ նոր բատրակի համար ել տոկոսներ գանձել:

Վորպեսզի վարձողները Սոցապ-գանձարկղից չթագցնեն թե իրենց մոտ ինչքան բատրակ է աշխատում, որենքը Սոցապգանձարկղին իրավունք է տվել քրեական պատասխանատվութիան յենթարկելու այն վարձողներին, վորոնք փախչում են տոմարագրութիունից, կամ տալիս են Սոցապգանձարկղին սխալ տեղեկութիուններ՝ բատրակների թվի, նրանց աշխատավարձի մասին և այլն:

Ինչպիսի ռզնուրյուն են ստանում բասրակները նոր որեհեռվ

Այն բոլոր ապահովագրական մուծանքները (տոկոսները), վորոնք հավաքվում են և կհավաքվեն գյուղա-

ցիական տնտեսութիուններից, ծառայելու յեն բատրակներին ոգնութիուն ցույց տալու գործին՝ յերբ վերջիններս կորցնում են իրենց աշխատավարձը:

Այդ ոգնութիունը տրվելու յե հենց այն Սոցապգանձարկղի լիազորի միջոցով, վորը հավաքում է այդ մուծանքները (տոկոսները):

Ըստ այն կանոսների, վորը հաստատել է Սոցիալական Ապահովագրութիան Միութեան կան Սորհուրդը, ապահովագրված բատրակը և բատրակուհին կարող են ստանալ՝

հիվանդութիան ժամանակ նպաստ: Հղիութիան և ծննդաբերութիան ժամանակ նպաստ:

Յերելսա ծնվելու ժամանակ նպաստ:

Գործադրկության ժամանակ նը-
պաստ:

Հաշմանդամ դառնալու դեպքում
կենսաթոշակ:

Թաղման համար նպաստ:

Նեցուկը (կերակրողը) կորցնելու
դեպքում կենսաթոշակ:

Բժշկական ոգնություն:

Բացի դրանից բատրակի կամ բատ-
րակունու ընտանիքները իրավունք ու-
նեն իրենց նեցուկի (կերակրողի) թաղ-
ման նպաստներ ստանալ և նեցուկի
մահանալու դեպքում կենսաթոշակ
ստանալ:

Վորպեսզի իմանաք թե ում և ինչ
դեպքում ե վճարվում այս կամ այն
նպաստը հարկավոր ե գտնել ու կար-
գալ այս գրքի այն գլուխը, վորտեղ
վոր խոսվում ե այդ նպաստի մասին:

Նպաստներ հիվանդության դեպքում

Հիվանդության դեպքում նպաստ-
ներ վճարվում են բոլոր ապահովա-
գրված բատրակներին և բատրակուհի-
ներին: Այդ նպաստները վճարվում են
ամեն տեսակի հիվանդությունների
ժամանակ—ինչից վոր ուզում ե այդ
հիվանդությունը առաջացած լինի:

Քանի վոր աշխատավորը հիվան-
դացել ե և բժշկի կամ բուժակի
թույլտվությամբ հիվանդության պատ-
ճառով չի աշխատել, ապահովագրա-
կան գանձարկըը պարտավոր ե վճա-
րել նրան նպաստ: Բայց յեթե բատ-
րակը հիվանդացել ե հարբեցողության
հետևանքով և հիվանդությունը տևել
ե 3 օրից վոչ ավել, այդպիսի հիվան-
դության համար Սոցապգանձարկըը
նպաստ չպիտի տա:

Բատրակի հիվանդանալու ղեկ-
քում նպաստը տրվում է հիվանդու-
թյան առաջին որվանից՝ հիվանդու-
թյան այն բոլոր որերի համար, վորոնց
ընթացքում բատրակը չի աշխատել:

Նպաստը տրվում է մինչև այն
ժամանակ, յերբ հիվանդը կլավանա,
կամ մինչև վոր բժիշկները կզանեն
նրան անբուժելի-հաշմանդամ (ինվա-
լիդ):

Ինչպես մենք սկզբում ասացինք
բատրակների համար ապահովագրական
մուժանքների չափը վորոշված է շատ
ցածր և ապահովագրական գանձար-
կղները չեն կարող բոլոր հիվանդնե-
րին, ամբողջ նրանց հիվանդության
ժամանակ ոգնություն ցուլց տալ: Այդ
պատճառով ել Սոցիալական Ապահո-
վագրության Միութենական Խորհուր-

դը վորոշեց նպաստ տալ 26 շաբաթից
վոր ափելի այն բատրակներին, վո-
րոնք ապահովագրված են պարտադիր
կարգով: Իսկ կամավոր սկզբունքով
ապահովագրված բատրակներին պետք
է նպաստ տալ 13 շաբաթից վոր ա-
փել: Յեթե հիվանդությունը առաջա-
ցել է աշխատանքի ժամանակ դժբախտ
պատահար տեղի ունենալու հետևան-
քով, այդ դեպքում նպաստը տրվում
է 13 և 26 շաբաթն անցնելուց հե-
տո յել այսինքն, մինչև հիվանդը առող-
ջանա, կամ հաշմանդամ ճանաչվի: Այդ
նպաստը վճարվում է հիվանդության
բոլոր որերի համար՝ նաև հաշվելով
տոն և կիրակի որերը: ՅՅ ըդ յերեսում
մենք ցույց տվեցինք, վոր Սոցապ-
գանձարկղների մուժանքները վճար-
վում են վոր թե այն աշխատավարձի
հաշվով վորը իսկապես ոտանում է

այս կամ այն բատրակը, այլ այն
խմբերի միջին աշխատավարձի հաշ-
վով վարոնց մասին մենք պատմեցինք
35-րդ, 36-րդ և 37-րդ յերեսներում:

Նույնպես և հիվանդությունն նպաս-
տը տրվում է սարքերը չափերով՝ այ-
սինքն ըստ խմբերի. —

1-ին խմբի բատրակին ամեն մի
հիվանդություն որվա համար
վճարվում է

2-րդ	»	»	»	4.	25
3-րդ	»	»	»	35	35
4-րդ	»	»	»	45	45
5-րդ	»	»	»	55	55
6-րդ	»	»	»	65	65
7-րդ	»	»	»	75	75
				90	90

Որինակի համար ասենք թե հի-
վանդացել է բատրակ Հովհաննեսյանը,
վորը ստանում էր 10 ուրբի փողով,
5 ուրբի մթերքով և 3 ուրբի յել

հազուստով, ուրեմն ընդամենը ամսա-
կան 18 ուրբի: Այդ բատրակը հիվանդ
պարկել է ամբողջ մայիս ամիսը, վո-
րը 30 ուր է:

Ըստ իր աշխատավարձի ինչպես այդ
յերևում է 35-րդ յերեսում մեր պատմա-
ծից, բատրակ բատրակ Հովհաննեսյանը
դասվում է 3-րդ խմբին, նրա որեկան
նպաստը կլինի 45 կոպեկ: Այդպիսով
Հովհաննեսյանին կտրվի (45×31) ըն-
դամենը 13 ու 95 կ.:

Յերբ բատրակը հիվանդանում է,
նա պետք է դիմի բժշկին, կամ բու-
ժարան գնա, իսկ այն վայրերում,
վորտեղ բժիշկներ չկան պետք է գնա
մոտակա բուժակայանը: Այդտեղ նը-
բան ցույց կտան բժշկական ոգնու-
թյուն և յեթե բժիշկը (կամ բուժակը)
գտնի, վոր բատրակը հիվանդու-
թյան

պատճառով չի կարող աշխատել, հիվանդին կտա հիվանդանոցային թերթիկ: Հիվանդանոցային թերթիկի մեջ բժիշկը (բուժակը) կզբի թե վոր որվանից հիվանդը չի կարողանում աշխատել: Այդ հիվանդանոցային թերթիկը ամեն ժամանակ բժիշկի (բուժակի) մոտ գնալիս պետք է ներկայացնել նրան: Յեթե հիվանդութունը տևել է 2 շաբաթից պակաս, բարտակը պետք է առողջանալուց հետո հիվանդանոցային թերթիկը իր աշխատանքային պայմանագրի (կամ հաշվեգրքույկի) հետ միասին ներկայացնի Սոցապզանձարկղի լիազորին և ստանա իր նպաստը:

Իսկ յեթե հիվանդութունը տևում է 2 շաբաթից ավել, հիվանդը կարող է նպաստը ստանալ ամեն յերկու շա-

բաթը մեկ անգամ, իսկ հին հիվանդանոցային թերթիկի փոխարեն լիազորից կարող է ստանալ նորը:

Այն հիվանդը, վորը Սոցապզանձարկղից ստանում է նպաստ պարտավոր է ճշտությամբ կատարել բժշկի բոլոր պատվերները և չանել այնպիսի բաներ, վոր նրա բժշկությանը խանդարի:

Յեթե որինակ բժիշկը արգելել է հիվանդին աշխատել, իսկ նա չի լսում և աշխատում է, այդ դեպքում Սոցապզանձարկղի լիազորը կարող է զրկել նրան նպաստից: Կամ յեթե բժիշկը պատվիրել է հիվանդին անկողնու մեջ պարկել, իսկ նա հիվանդության ժամանակ փողոցներն է չափչփում, այդ դեպքում ևս լիազորը կարող է զրկել այդպիսի հիվանդին նպաստից:

Նպաստ ստանալու համար հիվանդանոցային թերթիկը պետք է լիազորին հանձնել վոչ ուշ քան առողջանալուց 6 ամիս հետո: 6 ամսից ավելի ուշ ներկայացրած թերթիկով Սոցապզանձարկղը նպաստ չի վճարում:

Նպաստներ հղիության յեվ ծննդաբերության դեպքում

Գյուղում քիչ չի պատահում, վոր հղի բարակուհին աշխատում է մինչև հղիության վերջին օրերը, իսկ յերբեմն ել ծնում է (ազատվում է) դաշտում: Ծնելով յերեխա, դեռ ծննդաբերությունից չառողջացած նա նորից սկսում է աշխատել: Ուրեմն այդ տեղի յե ունենում համարյա ծննդաբերությունից մի քանի օր հետո:

Մինչդեռ գիտնականները դեռ վա-

ղուց հաստատել են, վոր հղիության վերջին ամիսներում և ծննդաբերությունից հետո — սկզբի ամիսներին, ծանրը աշխատանքը շատ վնաս է վոչ միայն մոր այլև յերեխայի համար:

Այդ պատճառով ել Խորհրդային Իշխանությունը նոր որոնքով պարտադրել է վարձողներին (բատրակ պահողներին) իրենց մոտ աշխատող բատրակուհիներին մինչև ծննդաբերությունը 4 շաբաթ առաջ և ծննդաբերությունից 4 շաբաթ հետո (ընդամենը 8 շաբաթ) աշխատանքից ազատելու: Այդ ամբողջ ժամանակամիջոցի համար Սոցապզանձարկղը տալիս է բարակուհուն նպաստ: Նպաստի չափերը այս դեպքում լինում են նույնը ինչվոր հիվանդության դեպքումն եր: Բայց յեթե Սոցապզանձարկղը

պարտավորված լինելը վճարելու ամեն
մի բարակուհուն հղիության և ծնըն-
դաբերության դեպքում 8 շաբաթվա
նպաստ, այդ դեպքում ամեն մի գյու-
ղացի հղի կին մի որով կվարձվեր ու-
րիշ գյուղացու մոտ, վորպես բարա-
կուհի, վորպեսզի կարողանար հղիու-
թյան նպաստ ստանալ: Յեթե այդ
բանը թույլատրվեր, այդ դեպքում
վոչ մի դրամագլուխ չեր հերիք անի
դրանց բոլորին բավարարելու համար:

Դրա համար ել Մոցիալական Ա-
պահովագրության Միութենական Խոր-
հուրդը վորոշել է, վորպեսզի հղիու-
թյան և ծննդաբերության նպաստ
տրվի միայն այն բարակուհիներին,
վորոնք վերջին յերկու տարվա ըն-
թացքում վարձու աշխատանք են կա-
տարել: Մինչև հղիության 9-րդ ա-

միսը, հղի կինը վարձով պիտի աշխա-
տած լինի 6 ամսից վոչ պակաս:

Որինակ՝ յեթե բարակուհին պի-
տի ծնի (ազատվի) 1929 թ. ոգոսսո-
սի 1 ին, այդ դեպքում նա նպաստ
կստանա, յեթե 2 տարվա ընթացքում
մինչև 1929 թ. հուլիսի 1-ը (այսինքն —
մինչև ծննդաբերության 9-րդ ամիսը)
աշխատել է կես տարուց վոչ պակաս:

Հղիության պատճառով արձակուրդ
ստանալու համար, բարակուհին պի-
տի դիմի բժշկին, կամ ամբուլատոր-
իային (բուժարան), իսկ այն տեղե-
րում, վորտեղ բժիշկներ չկան, պիտի
դիմի մոտակա բուժակայանին: Յեթե
բժիշկը (կամ բուժակը) տեսնի, վոր
մինչև ծնունդը մնացել է 4 շաբաթ,
կտա հիվանդանոցային թերթիկ, վորի
մեջ կնշանակի թե յերբ է ծննդաբե-

րությունը լինելու: Հղիության նպաստ
ստանալու ժամանակ, բատրակուհին
Սոցապզանձարկղի լիազորին պիտի
ներկայացնի այդ հիվանդանոցային
թերթիկը՝ իր աշխատանքային պայմա-
նազրի (կամ հաշվեգրքույկի) հետ
միասին:

Բացի դրանից նա պետք է ներ-
կայացնի վորեիցե փաստաթուղթ, վո-
րից յերևար, վոր նա վերջին յերկու
տարվա ընթացքում վարձով աշխատել
է 6 ամիս: Այդ դեպքում, վորպես
փաստաթուղթ կարող են ծառայել հին
պայմանագրերը կամ հաշվեգրքույկ-
ները, պրոֆմիության գրքույկը և այլն:

Ծննդաբերությունից հետո բատ-
րակուհին պետք է ներկայացնի Սո-
ցապզանձարկղի լիազորին փաստա-
թուղթ, վոր նա ծնել է (ազատվել է):

Այդ փաստաթուղթն է լինելու կամ
հիվանդանոցի տեղեկանքը (վորսեղ
նա ազատվել է), և կամ Զաղսի վկա-
յականը յերեխայի ծննդյան մասին:

Հղիության և ծննդաբերության
նպաստը պետք է ստանալ ծննդաբե-
րության որից 7 ամսից վնչ ուշ, հա-
կառակ դեպքում Սոցապզանձարկղը
նպաստը չի վճարի:

Նպաստ յերեխա ծնվելու ժամանակ

Բացի հղիության և ծննդաբերու-
թյան նպաստից, վորի մասին մենք
խոսեցինք վերևում, Սոցապզանձարկղը
պարտավոր է ծննդկան բատրակու-
հուն վճարելու առանձին նպաստ յե-
րեխային ոժիտ (հազուստ, իրեր) գնե-
լու համար: Այդ նպաստը տրվում է
բոլոր այն բատրակուհիներին, վորոնք

իրավունք ունեն հղիութեան և ծննդաբերութեան նպաստ ստանալու, այսինքն նրանց, վորոնք վերջին 2 տարվա ընթացքում վարձով աշխատել են 6 ամսից վոչ պակաս: Այդ նպաստը բատրակուհուն՝ ամբողջ Սորհրդային Միութեան մեջ վճարվում է՝ ամեն մի նորածին յերեխայի համար 10 ուրբլի, այսինքն, անկախ նրանցից թե այդ բատրակուհին վորքան է ստանում աշխատավարձ:

Յեթե բատրակուհին ստացել է հղիութեան նպաստ, յերեխայի ոժիտի նպաստը ստանալու ժամանակ, նա պետք է Զագսից ներկայացնի վկայական յերեխայի ծննդյան մասին, իսկ յեթե հղիութեան նպաստը նա վորևե պատճառով չի ստացել, ապա յերեխայի ոժիտի նպաստը ստանալու հա-

մար նա պիտի ներկայացնի իր աշխատանքային պայմանագիրը (կամ հաշվեգրքույկը) և վորևե վկայական, վորից յերևար, վոր վերջին յերկու տարվա ընթացքում նա վարձով աշխատել է 6 ամսից վոչ պակաս:

Բատրակուհուն յերեխայի ոժիտի նպաստ չի տրվում այն դեպքում, յերբ նպաստ ստանալու համար նա դիմել է յերեխայի ծննդից 6 ամիս հետո: Դրա համար ել բատրակուհին երբ, այդ նպաստը ստանալու համար իր ժամանակին պետք է դիմեն Սոցապգանձարկղի լիազորին:

Նպաստ քաղման համար

Ապահովագրված բատրակի կամ բատրակուհու մահանալու դեպքում,

Սոցապզանձարկղը նրանց թաղման հա-
մար բաց է թողնում նպաստ:

Սյդ նպաստը վճարվում է մահա-
ցածի կենդանի ամուսնուն, յերեխա-
ներին, յեղբայրներին, կամ քույրե-
րին: Ուրիշ մարդկանց այդ նպաստը
չի վճարվում, նույնիսկ, յեթե նրանք
են թաղել մահացածին: Ամբողջ խոր-
հրդային Միության մեջ այդ նպաս-
տը վճարվում է 10 ուրլի, անկախ
նրանից թե հանգուցյալը ինչքան փող
եր աշխատում: Սյդ նպաստը ստանա-
լու համար, պետք է Սոցապզանձարկղի
լիազորին ներկայացնել հանգուցյալի
աշխատանքային պայմանագիրը (կամ
հաշվեզրքույկը), ՉԱԳՍ-ի քաղվածքը
բատրակի թաղման մասին և վկայա-
կան այն մասին, Վոր նպաստ ստա-
ցողը մահացածի կամ ամուսինն է:

ձնողն է, կամ վորդին և կամ յեղ-
բայրն ու քույրն է: Նպաստը տրվում
է միայն այն դեպքում, յերբ այդպի-
սինը ստանալու համար դիմել են
բատրակի մահից վոչ ուշ քան 6 ա-
միս հետո:

Կենսաբուժակ հաւումնեղամության դեպքում

45-րդ յերեսում մենք պատմեցինք
թե բատրակները հիվանդության (այ-
սինքն ժամանակավոր անաշխատունա-
կության) ժամանակ ինչպես են ոգնու-
թյուն (նպաստ) ստանում: Բայց բա-
տրակի կյանքի մեջ շատ հաճախ պա-
տահում է այնպես, Վոր նրա հիվան-
դությունը դառնում է անբուժելի և
նրան ընդմիշտ դարձնում է աշխա-
տանքի անընդունակ (ինվալիդ-հաշ-

մանդամ)։ Հաշմանդամությունները լե-
նում են զանազան տեսակի։

Մեկը կորցնում է իր աշխատանքի
ընդունակությունը թոքախտից, մյուսը
նրանից, վոր ծերության հետեանքով
սիրտը սկսում է անկանոն աշխատել։
Այդպիսի պատճառներից հաշմանդամ
կարող են դառնալ բոլորը՝ թե՛ բա-
րակը և թե՛ վարձողը։

Բայց հաշմանդամությունը հաճախ
առաջանում է ուրիշ պատճառներից,
վորոնք հետևանք են հաշմանդամի
վարձու աշխատանքի։ Որինակ՝ բա-
րակը արտը վարում է։ Գուլթանի
խոփը բանդ լինելով վորևե բանի
հանկարծ դուրս է պրծնում և խփում
է բատրակի վտռին։ Վերջը (յարան)
բատրակը կապում է հենց առաջին
գտնված շորով (շուլով) և վերջը կեղ-

տառում է։ Անցնում է մի քանի ոք
և վերջի ցավը ուժեղանում է։ Յերբ
արդեն բատրակը դիմում է հիվանդա-
նոցին, նրան հայտնում են, վոր առա-
ջացել է արյան վարակում և վտռը
պիտի կտրվի։ Յեթե այդ բատրակը
չաշխատեր դութանի վրա նա չեր
կորցնի իրեն վտռը և կլիներ առողջ
մարդ։ Ուրեմն նրա հաշմանդամությու-
նը առաջացել է նրանից, վոր աշխա-
տանքի ժամանակ նրա հետ դժբախ-
տություն է պատահել։

Նա դարձել է խեղանդամ։ Խե-
ղանդամություն, վորը կապված է յե-
ղել նրա վարձու աշխատանքի հետ։
Այդպիսի դժբախտ պատահարները, վո-
րոնք կապված են բատրակի հետ կա-
րող են տեղի ունենալ վոչ միայն աշ-
խատանքի վայրում, այլև աշխատան-

քից տառն գնալու, կամ տնից աշխատանքի գնալու ճանապարհին:

Առաջվա որենքներով այդպիսի դժբախտ դեպքերի համար պետք եր պատասխաններ վարձողը: Բատրակը պետք ե վարձողի դեմ դատ բաց աներ և դատարանը վորոշեր վարձողի կողմից բատրակին ամեն ամիս կենսաթոշակ վճարելու խնդիրը: Բայց այդպիսի կարգը բատրակի համար հաճախ լինում ե շատ անողուտ: Դատարանը վճռում ե, բայց վարձողը շատ դեպքերում ի վիճակի չի լինում նրան կենսաթոշակ վճարելու և բատրակը մնում ե առանց ոգնության:

Բատրակների ապահովագրության մասին նոր կանոնները միանգամայն ապահովում են նրանց կյանքը աշխատանքի խեղանդամության ստանալու

դեպքում: Սոցապգանձարկղը խում վարձող չի: Ինչ վոր նրանից հասնում ե, բատրակը միշտ ել կարող ե ստանալ: Քանի դեռ բատրակը բժշկվում ե, նա Սոցապգանձարկղից կստանա հիվանդության նպաստ: Ինչպես առաջ ստացինք, այդ նպաստը նրան կտրվի մինչև վոր նա կառողջանա, կամ բժիշկները կգտնեն նրան հաշմանդամ: Յերբ բժշկները նրան հաշմանդամ ճանաչեն, այդ ժամանակվանից ել նրան կնշանակվի կենսաթոշակ:

Ինչպես իմացանք հաշմանդամները լինում են գանազան տեսակի: Նրանցից մի մասը այնպես են, վոր վոչ միայն չեն կարող աշխատել այլ և իրենց կարիքները հոգալ չեն կարող (յերկու աչքից կույր, յերկու ձեռքից ել զրկված և այլն):

Այդպիսի անոգնական հաշմանդամները, կոչվում են 1-ին կարգի հաշմանդամներ:

Մյուս մասը նմանապես վոչ մի աշխատանքի ընդունակ չի, բայց այնուամենայնիվ կողմնակի ոգնության կարիքը չի զգում (յեթե մարդու յերկու վոտքն ել վնասված են, բայց նա փայտերի ոգնությամբ կարողանում է ման դալ, կամ մի աչքը փշացած է, իսկ մյուսը վատ է տեսնում):

Այդպիսի հաշմանդամները կոչվում են 2-րդ կարգի հաշմանդամներ:

Կան և այնպիսի հաշմանդամներ, վորոնք ընդունակ չեն մշական աշխատանք կատարելու, բայց կարող են թեթև և պատահական աշխատանքներ կատարել: Այդպիսի հաշմանդամները

կոչվում են 3-րդ կարգի հաշմանդամներ:

Հասկանալի չէ, վոր 1-ին կարգի հաշմանդամներին ավելի մեծ ոգնություն է պետք, քան 2-րդ կարգի հաշմանդամներին, վորովհետև վերջիններիս ուրիշի ոգնության կարիք, այնքան ել չեն զգում, իսկ 2-րդ կարգի հաշմանդամներին պետք է ցույց տալ ավելի շատ ոգնություն, քան 3-րդ կարգի հաշմանդամներին, վորովհետև վերջինները կարող են բացի կենսաթոշակից մի քիչ ել կողմնակի կերպով փող աշխատել:

Այդ պատճառով ել նոր կանոնները պարտավորեցնում են Սոցապզանձարկյներին 1-ին կարգի հաշմանդամին վճարելու ավելի մեծ կենսաթոշակ, քան թե 2-րդ և 3-րդ կարգի հաշմանդամներին:

մանդամներին, յեթե նույնիսկ մինչև
դժբախտ պատահարը նրանց աշխատա-
վարձը միննույն չափի յե յեղել:

47-րդ և 48-րդ յերեսներում մենք ցույց
տվեցինք, վոր հիվանդության նպաստ-
ները վճարվում են տարբեր չափերով,
այսինքն նայած թե իր աշխատավար-
ձով բատրակը, վոր խմբին ե դասվում:
Այսինքն մինչև հիվանդանալը, վերջին
աշխատանքի մեջ նա ինչքան եր ստա-
նում (խմբերի մասին տես 35 րդ յերեսը:

Աշխատանքի խեղանդամության
(դժբախտ դեպք) համար կենսաթո-
շակը նույնպես վճարվում ե տարբեր
չափերով, այսինքն ըստ խմբերի:

Առաջին խմբի բատրակին, յեթե նա
1-ին կարգի հաշմանդամ ե վճարվում ե
ամսական 5 ո. 50 կ., յեթե 2-րդ կարգի

հաշմանդամ ե 4 ո. 25 կ., իսկ յեթե
3-րդ կարգի յե 2 ո. 75 կ.:

Յերկրորդ խմբի բատրակին, յեթե
նա 1 ին կարգի հաշմանդամ ե, վճար-
վում ե ամսական 7 ո. 50 կ., յեթե
2-րդ կարգի հաշմանդամ ե 5 ո. 75 կ.,
իսկ յեթե 3-րդ կարգի յե 3 ո. 75 կ.:

Յերրորդ խմբի բատրակին, յեթե
նա 1-ին կարգի հաշմանդամ ե, վճար-
վում ե ամսական 10 ոուբլի, յեթե
2-րդ կարգի հաշմանդամ ե 7 ո. 50 կ.,
իսկ յեթե 3-րդ կարգի յե 5 ոուբլի:

Չորրորդ խմբի բատրակին, յեթե
նա 1 ին կարգի հաշմանդամ ե, վճար-
վում ե ամսական 12 ո. 50 կ., յեթե
2 րդ կարգի հաշմանդամ ե 9 ո. 25 կ.,
իսկ յեթե 3 րդ կարգի յե 6 ո. 25 կ.:

Հինգերորդ խմբի բատրակին, յեթե
1 ին կարգի հաշմանդամ ե ամսական

վճարվում է 14 ո. 50 կ., յեթե 2-րդ կարգի հաշմանդամ է 11 ուրբի, իսկ յեթե 3-րդ կարգի յե—7 ո. 25 կ.:

Վեցերորդ խմբի բատրակին, յեթե նա 1 ին կարգի հաշմանդամ է, կենսաթոշակ է վճարվում ամսական 17 ուրբի, յեթե 2-րդ կարգի հաշմանդամ է 12 ո. 75 կ., իսկ յեթե 3-րդ կարգի յե 8 ո. 50 կ.:

Յոթերորդ խմբի բատրակին, յեթե նա 1 ին կարգի հաշմանդամ է վճարվում է կենսաթոշակ ամսական 20 ո. 50 կ., յեթե 2-րդ կարգի հաշմանդամ է—15 ո. 50 կ. իսկ յեթե 3-րդ կարգի յե—10 ո. 25 կ.:

Հաշմանդամին կենսաթոշակ նշանակվում է ցմահ (մինչև մահանալը) այսինքն ամբողջ կյանքի համար և

վճարվում է ամեն ամիս Սոցապահան. ձարկղի ուղարկված գրքույկով:

Կենսաթոշակ ստանալու համար, հաշմանդամը պետք է Սոցապահան-ձարկղի լիազորին ներկայացնի իր աշխատանքային պայմանագիրը, կամ հաշվեգրքույկը և դժբախտ դեպքի մասին արձանագրութունը:

Այդ արձանագրութունը կարող են կազմել՝ Աշխատեսուչը, գյուղխորհուրդը, կամ միլիցիան: Արձանագրության մեջ պետք է նկարագրված լինի թե յերբ (վոր ուրը և վոր ժամին) բատրակի հետ տեղի ունեցավ դժբախտ պատահարը, ինչ պատահեց, վորտեղ և ինչ պայմաններում այդ պատահեց ու այդ ժամանակ ով եր ներկա (ով է տեսել):

Այդ պատճառով ել, յերբ բատրա-

կի հետ պատահում ե զժբախտ դեպք՝ աշխատանքի վայրում, կամ կապված աշխատանքի հետ պիտի հետևել, վորպեսզի այդ մասին իր ժամանակին արձանագրություն կազմվի:

Ստանալով բատրակից այդ փաստաթղթերը (աշխատանքի պայմանագիրը՝ արձանագրության հետ միասին) Սոցապզանձարկղի լիազորը ուղարկում ե այդպիսին Սոցիալական Ապզանձարկղին, Սոցապզանձարկղը իր հերթին բատրակին ուղարկում ե բժշկական հանձնաժողովին: Հանձնաժողովը քննելով հիվանդին վորոշում ե, թե ըստ առողջության բատրակը վոր կարգի հաշմանդամ պետք ե գրվի: Այդ բոլորից հետո, Սոցապզանձարկղը

բատրակին նշանակում ե կենսաթոշակ:

Կենսաթոշակ ստանալու համար պետք ե դիմում տալ վոչ ուշ քան բժիշկների կողմից հաշմանդամ ճանաչելուց 2 տարի հետո: Յեթե տուժած բատրակը բաց թողնի այդ ժամկետը, (ուշ դիմի) նրան՝ ել կենսաթոշակ չի նշանակվի:

Բատրակ-ճեցուկը (կերակրողը) կորցնելու դեպքում կենսաթոշակ ընճանցիվեցի

Աշխատանքի ժամանակ տեղի ունեցող զժբախտ դեպքերը, վորոնց մասին մենք նախորդ գլխում խոսեցինք, միշտ չեն վերջանում այնպես, վոր աշխատավորը հաշմանդամ միայն դառնա:

Պատահում են տվելի վատ տեղա-
կի դժբախտություններ, վորոնք վեր-
ջանում են տուժողի մահով: Որինակ՝
մարդը աշխատում է դաշտում, հան-
կարծ յերկինքը մթազնում է, ամպե-
րը վորոտում են, առաջ է գալիս կայ-
ծակ, վորը խփում է և սպանում աշ-
խատավորին: Նրա մահից հետո մնում
են նրա կինը և փոքրիկ յերեխաները՝
առանց վորևէ ապրուստի միջոցի:

Կամ որինակ՝ այսպիսի մի դեպք:
Բատրակը ձիու վրա նսած աշխա-
տանքից վերադառնում է տուն, ճա-
նապարհին, մթության մեջ ձին խրլտ
նում է ինչ վոր անհայտ բանից և
վերցնում է ու բատրակին փախցնում:
Բատրակը ձիուն չկարողանալով հաղ-
թահարել ուժեղ թափով գլորվում է

ձիուց ցած և գետին ընկնելով տեղն
ու տեղը մահանում է:

Ըստ նոր կանոնների Սոցապպան-
ձարկղները պարտավոր են այդպիսի
դեպքերում բատրակի ընտանիքին ոգ-
նություն ցույց տալ, յեթե ի հարկե
բատրակի մահը առաջացել է դժբախտ
դեպքից, վորը կատարվել է աշխա-
տանքի վայրում, կամ կապված է աշ-
խատանքի հետ (այսինքն տնից աշխա-
տանքի գալու, կամ աշխատանքից
տուն վերադառնալու ճանապարհին):
Կենսաթոշակ վճարվում է վոչ մի-
այն բատրակի կնոջը, կամ յերեխանե-
րին այլև բատրակի ծերացած ծնողնե-
րին, — փոքրահասակ յեղբայրներին և
քույրերին: Վերջիններին կենսաթոշակ
արվում է այն ժամանակ, յեթե նրանք
մինչև բատրակի մահանալը ապրում

եյին նրա հետ միասին, վարում էյին մի ընդհանուր անասություն և գտնվում էյին նրա խնամքի տակ (այսինքն, յեթե բատրակն եր նրանց պահում):

Բատրակի կնոջը կամ ծնողներին կենսաթոշակ նշանակվում է միայն այն դեպքում, յեթե նրանք աշխատանքի անընդունակ են: Բատրակի յերեխաներին, յեղբայրներին և քույրերին կենսաթոշակ նշանակում է այն դեպքում, յեթե նրանք մինչև 15 տարեկան հասակը, դարձել են աշխատանքի անընդունակ (ծնված որից խուլ, համր, կաղ և այլն):

Բայց մենք զիտենք, թե ինչ է բատրակի ուրը: Մի բատրակի մահից հետո մնում է նրա ծերուների մայրը, մյուսին մնում է կինը մեկ յերեխայով, յերբորդինը էլ ավելի վատ: Այդ

պատճառով էլ համաձայն նոր կանոնների կենսաթոշակ վճարվում է տարբեր շափով, յեթե նույնիսկ նրանց հանգուցյալ կերակրողները (նեցուկները) ստանում էին հավասար աշխատավարձ:

Ընտանիքներին կենսաթոշակ նշանակվում է այն խմբի ոտձիկի համաձայն, վորին մինչև մահանալը դասվում էր հանգուցյալ նեցուկը (խմբերի մասին տես 35-րդ յերեսը):

Առաջին խմբի բատրակի ընտանիքին, յեթե բատրակի մասից հետո ընտանիքում մնացել է մեկ հոգի, կենսաթոշակ է տրվում ամսեկան 2 ու, յեթե ընտանիքում մնացել են յերկու հոգի, տրվում է 2 ու 75 կ., իսկ յեթե մնացել են յերկուսից ավել—4 ու 25 կոպեկ:

Յերկրորդ խմբի բատրակի ընտանիքին, յեթե բատրակի մահից հետո ընտանիքում մնացել է մեկ հոգի ամսական տրվում է 2 ո. 50 կ., յեթե յերկու հոգի լին մնացել, վճարվում է 3 ո. 75 կ., իսկ յեթե յերկուսից ավել են 5 ո. 75 կոպեկ:

Յերրորդ խմբի բատրակի ընտանիքին, յեթե բատրակի մահից հետո ընտանիքում մնացել է մեկ հոգի, ամսական վճարվում է 3 ո. 50 կ., յեթե մնացել են յերկու հոգի վճարվում է 5 ուրբի, իսկ յեթե յերկուսից ավել են 7 ո. 50 կոպեկ:

Չորրորդ խմբի բատրակի ընտանիքին, յեթե բատրակի մահից հետո ընտանիքում մնացել է մեկ հոգի, ամսական վճարվում է 4 ո. 25 կ., յեթե մնացել են յերկու հոգի— 6 ո. 25 կ., իսկ յեթե 2 ից ավել են— 9 ո. 25 կ.:

Հինգերորդ խմբի բատրակի ընտանիքին, յեթե նրա մահից հետո ընտանիքում մնացել է մեկ հոգի, ամսական վճարվում են 4 ո. 75 կ., յեթե մնացել է յերկու հոգի 7 ո. 25 կ., իսկ յեթե յերկուսից ավել են— 11 ուրբի:

Վեցերորդ խմբի բատրակի մահից հետո յեթե բատրակի մահից հետո մնացել է 1 հոգի, ամսական վճարվում է 5 ո. 75 կ., յեթե մնացել են 2 հոգի վճարվում է 8 ո. 50 կ., իսկ յեթե յերկուսից ավել են— 12 ո. 75 կ.:

Յոթերորդ խմբի բատրակի ընտանիքին, յեթե բատրակի մահից հետո մնացել է մեկ հոգի, ամսական վճարվում է 7 ուրբի, յեթե մնացել են յերկու հոգի, վճարվում է 10 ո. 25 կ., իսկ յեթե 2 ից ավել են— 15 ո. 50 կ.:

Աշխատանքի անընդունակներին

Թոշակ նշանակվում է ամբողջ կյանքի համար, իսկ փոքրահասակներին մինչև վոր նրանք դառնան 15 տարեկան:

Կենսաթոշակ վճարվում է ամեն ամիս, այն գրքուկներով, վորը ուղարկում է Սոցապզանձարկղը: Կենսաթոշակ ստանալու համար, ընտանիքի անդամներից վորևիցե մեկը պետք է Սոցապզանձարկղի լիազորին ներկայացնի մահացած նեցուկի աշխատանքային պայմանագիրը (կամ հաշվեգրքույկը), դժբախտ պատահարի արձանագրությունը և Զագսի քաղվածքը՝ նեցուկի մահվան մասին:

Բացի այդ փաստաթղթերից պետք է ներկայացնել վկայականներ նաև այն մասին, թե կենսաթոշակի համար դիմողները, մահացածի ինչն են,

(կինն է, յեղբայրն է, քույրն է, ծնողն է և այլն):

Բացի այդ պետք է ներկայացնել Գյուղխորհրդից տեղեկանք, վոր նրանք բատրակի կենդանի ժամանակ ապրում եյին նրա հետ միասին, գտնվում եյին նրա խնամքի տակ և վարում եյին նրա հետ մի ընդհանուր տնտեսություն:

Յեթե բատրակի մահից հետո մնացել են նրա փոքրահասակ յերեխաները յեղբայրները և քույրերը, այդ դեպքում պետք է ներկայացնել նաև նրանց ծննդյան վկայականները:

Կենսաթոշակի մասին մահացածի ընտանիքը պետք է դիմի վոչ ուշ, քան նեցուկի մահանալու որից 2 տարի հետո, հակառակ դեպքում նա կենսաթոշակ չի կարող ստանալ:

Գործագրկության նպատակ

Մինչև հիմա մենք խոսում եյինք այն ոգնության մասին, Վոր Սոցապագան՝ ձարկղը առանց խորության ցույց ե տալիս բոլոր ապահովագրված բատրակներին: Ուզում ե գրանք լինեն թե պարտադիր կարգով ապահովագրվածներ և թե կամավոր սկզբունքով ապահովագրվածներ:

Այդ ոգնությունը պետք ե տրվի բոլոր ապահովագրված բատրակներին՝ անկախ նրանից՝ նրանք ապրում են իրենց բատրակությունից ստացած վարձով թե, ունեն նաև փոքրիկ տնտեսություն:

Այժմ խոսենք մի ուրիշ ոգնության մասին:

Գյուղում մանր տնտեսություններ

նենեցող բատրակները քիչ չեն: Նրանց հողամասը շատ փոքր ե և չի կարող նշանց ընտանիքի անդամներին կերակրել, հագցնել: Դրա համար ել նրանք ստիպված են լինում ժամանակ սո ժամանակ վարձվել ուրիշ գյուղացիներին մոտ, վորպեսզի կարողանան վորոշ չափով ծայր ծայրի հասցնել և յոլա գնալ: Այդպիսի կիսաբատրակները վերջացնելով աշխատանքը վերադառնում են իրենց գյուղը և սկսում են աշխատել իրենց սեփական տնտեսության մեջ:

Դրա հետ միասին գյուղում կան նաև այնպիսի բատրակներ, վորոնք սեփական տնտեսություն բոլորովին չունեն և ապրում են միայն բատրակ պահողից ստացված վարձով:

Այդ պիսի բատրակներին համար գործազրկութիւնը նույնքան սարսափելի յի, վորքան քաղաքի բանվորի համար: Այդ պատճառով ել, այսպիսի բատրակները աշխատում են վարձվել այնպիսի տիրոջ մոտ, վորին նրանք պետք են գալու վոչ միայն ամառ ժամանակը, այլև ամբողջ տարին:

Ինքնին հասկանալի յի, վոր չքավորի մոտ բատրակը ձմեռը անելու վոչինչ չունի: Հենց ինքը այդ չքավոր գյուղացին մեծ ուրախությամբ ձմեռ ժամանակ կվարձվեք ուրիշի մոտ աշխատելու:

Միջակ գյուղացին բատրակին վարձում է միայն դաշտային աշխատանքների ժամանակ:

Այդ պատճառով ել բատրակը աշխատում է վարձվել ուժեղ տնտեսու-

թյուն ունեցողի (կուլակի) մոտ, վորը նրան ձմեռն ել կաշխատեցնի:

Ինչպես մենք սկզբում ասացինք, կուլակները պարտավոր են իրենց մոտ աշխատող բատրակներին համար վճարել 10 տոկոս: Այդ պատճառով ել Սոցապդանձարկիները պարտավոր են այն բատրակներին, վորոնց համար վճարվում է 10 տոկոս (ապահովագրական մուծանքներ), գործազրկության դեպքում նպաստ տալ:

Հաճախ կուլակի մոտ աշխատում են վոչ միայն այնպիսի բատրակներ, վորոնք սեփական տնտեսութիւն չունեն այլ և աշխատում են կիսաբատրակներ, վորոնք ունեն փոքրիկ տնտեսութիւններ: Յեթե Սոցապդանձարկը այդպիսի կիսաբատրակներին գործազրկության դեպքում նպաստ վճարի

ել փողը հերիք չի անի իսկական բաւ-
րակներին գործազրկության ժամանակ
ոգնելու: Դրա համար ել ըստ կանոն-
ների գործազրկության ժամանակ
նպաստ արվում է այն բատրակներին,
վորոնք վոչ մի գյուղացիական տնտե-
սություն չունեն և մինչև աշխատան-
քից ազատվելը 2 տարվա ընթացքում
աշխատել են 6 ամսից վոչ պակաս:

Բայց կարող է պատահել, վոր
բատրակի գործազրկությունը յերկար
ժամանակ տևի: Սոցապգանձարկղը ան-
վերջ գործազրկության նպաստ տալ
չի կարող: Սոցապգանձարկղը միայն
կարող է վորոշ ժամանակ նրան ոգնել
մինչև վոր նա գործի մտնի:

Ըստ նոր կանոնների այն գործա-
զուրկներին, վորոնք մինչև գործից
ազատվելը աշխատում եյին մշտական

գործի վրա (ամբողջ տարով եյին վարձ-
ված) գործազրկության նպաստ տրը-
վում է վոչ ավել, քան 3 ամիս 1 տար-
վա մեջ: Յեթե գործազրկությունը յեր-
կարում է 1 տարուց ավել, այն ժա-
մանակ գործազրկության նպաստ տրը-
վում է 6 ամսվա: Յեթե այդ գործա-
զրկության շրջանում նա ստացել է
արդեն 6 ամսվա նպաստ և գործի չի
մտել, գործազրկությունը այլևս ինչ-
քան ուզում է յերկարի տվյալ գոր-
ծազրկության շրջանում նրան նպաստ
այլևս չի տրվի:

Ինչ վերաբերվում է այն բաւ-
րակներին, վորոնք ամբողջ տարով չեն
վարձվել, այլ ժամանակավոր կամ սե-
զանային աշխատանքի յին վարձվել,
կամ նրանք, վորոնք գործից ազատվել
են մինչև դաշտային աշխատանքների

սեզոնի վերջանալը, այդպիսի դեպքե-
րում նրանց գործազրկութեան նպաստ
տրվում է մինչև սեզոնի վերջանալը՝
այն ել 2 ամսից վոչ ավել:

Բոլոր այդ բատրակներին Սոցապ-
գանձարկղը վճարում է ամսական 4 օ.,
անկախ նրանից թե ինչքան եյին նը-
բանք փող աշխատում մինչև գործից
ազատվելը:

Յեթե բատրակը ուղղում է նպաստ
ստանալ, նա պետք է ցուցակագրվի
Աշխատանքի Բորսայում, իսկ յեթե
այնտեղ, վորտեղ նա աշխատում է,
Աշխատանքի Բորսա չկա, նա պետք
է ցուցակագրվի պրոֆմիտթյունում
(պրոֆլիագորի կամ բատրակկոմի մոտ):

Վերևում մեր ասածից դուրս է գա-
լիս, վոր Սոցապգանձարկղի լիազորը
գործազրկութեան նպաստ կարող է

տալ միայն այն ժամանակ, յերբ է՝
մանա թե՛ բատրակը ում մոտ է աշ-
խատել, յերբ է գործից արձակվել,
վերջին յերկու տարվա ընթացքում
արդյոք նա 8 ամիս աշխատած կա և
վերջապես այն, թե այդ բատրակը
գյուղացիական տնտեսություն ունի
թե վոչ:

Այդ պատճառով էլ գործազուրկ
բատրակը նպաստ ստանալու ժամա-
նակ, պետք է Սոցապգանձարկղի լիա-
զորին ներկայացնի բորսայից կամ
պրոֆմիտթյունից տեղեկանք այն մա-
սին, վոր ինքը վորպես գործազուրկ
ցուցակագրված է նրանց մոտ: Բացի
այդ նա պետք է ներկայացնի իր աշ-
խատանքային պայմանագիրը (կամ
հաշվեքույկը), վորի մեջ պետք է

զրված ինի թե բատրակը լերբ ե գործից ազատվել:

Այս փաստաթղթերից բացի, բատրակը պետք ե ներկայացնի այնպիսի վկայականներ, (նախկին աշխ. պայմանագիրը, կամ հաշվեգրքույկի) վորից յերևար, վոր մինչև գործից ազատվելը, վերջին յերկու տարվա ընթացքում նա աշխատել ե 8 ամսից վոչ պակաս: Պետք ե բերի նաև տեղեկանք գյուղխորհրդից կամ միլիցիայից, վոր ինքը սեփական գյուղացիական տնտեսությունն չունի:

Գործազրկության նպաստի համար, բատրակը պետք ե Սոցապգանձարկղի լիազորին զիմի գործազուրկ յեղած ժամանակ և վոչ թե նոր աշխատանքի անցնելուց հետո, ապա թե վոչ

Սոցապգանձարկղի լիազորը նրան նըպաստ չի տա:

Անցած ժամանակի նպաստ տրվում ե միայն յերկու ամսվա համար: Յեթե Աշխատանքի Բորսան կամ պրոֆմիությունը բատրակին մի աշխատանքի յեն ուղարկում, իսկ բատրակը չի գնում, այդ դեպքում Սոցապգանձարկղի լիազորը կարող ե նրան նպաստ չտալ:

Բժեկական ոգնություն բասրակներին

Համաձայն նոր որենքի, բատրակները իրավունք ունեն ձրի բժշկվել խորհրդային հիվանդանոցներում, բուժարաններում, խորհրդային բժշկների և բուժակների մոտ: Բացի գրանից նբանց պետք ե տրվի ձրի գեղորայք: (Դարման, ճար):

Բատրակների բժշկութեան համար Սոցապզանձարկղները իրենց գանձած մուծանքներից (տոկոսներից) մի մասը հանձնում են առբաժիններին (10 տոկոսային մուծանքներից — 2 և կես տոկոս, իսկ 6 տոկոսային մուծանքներից — 1 տոկոս):

Այն վայրերում, վորտեղ կան շատ բատրակներ, առբաժինները պարտավոր են բաց անելու բժշկակայան և բուժակայան:

Սոցապզանձարկղը և գյուղանտառ պրոֆմիությունը Առբաժնի միջոցով պետք է այնպես անեն, վորպեսզի բատրակները իսկապես ապահովված լինեն ձրի բուժոգնութեամբ և դեղորայքով:

Այդ աշխատանքների մեջ բատրակները կարող են ոգնել Սոցապ-

զանձարկղին և պրոֆմիությանը՝ ցույց տալով նրանց թե այդ գործում ինչ թեքի կողմեր կան:

Վորտեղ կարելի չէ բողոքել ոգնութեան համար մեծում ստանալու դեպքում

Սոցապզանձարկղը բարեգործ չէ, վոր կարողանա իր ուզածի պես վարվել, այսինքն բատրակին նպաստ տալ կամ չտալ: Յեթե բատրակը իրավունք ունի այդ ոգնությունը ստանալու այդ դեպքում Սոցապզանձարկղի լիազորը պարտավոր է նրան այդ ոգնությունը ցույց տալու: Յերբ վոր լիազորը մերժում է նրան նպաստ տալու նա պետք է բատրակին տա գրավոր տեղեկանք, վորի մեջ պետք է գրված լինի մերժելու պատճառը:

Յեթե բատրակը գիտի, վոր իր

ստացած մերժումը սխալ է, նա կարող է բողոքարկել (բողոքել): Բողոքը պիտի գրված լինի Սոցապզանձարկղի կոմիտեյի անունով, բայց պետք է ուղարկվի լիազորի միջոցով:

Այդ կարգը սահմանված է նրա համար, վոր լիազորը իմանա, վոր իբ վրա բողոքել են և կաշողանա Սոցապզանձարկղի կոմիտեյին բացատրել մերժելու պատճառը:

Լիազորը չի կարող թողցնել, կամ չհանձնել բողոքը. զրա համար կոմիտեն կարող է նրան աշխատանքից հեռացնել և դատի տալ: Լիազորը ստանալով բողոքը պարտավոր է այդպիսինը ուղարկել Սոցապզանձարկղի կոմիտեյին: Յեթե կոմիտեն տեսնի, վոր մերժումը յեղել է սխալ, կգրի լիազորին, անմիջապես վճարելու նպաստը:

Հաշմանդամներին և ժահացածներին տանիքներին կենսաթոշակ նշանակում է հենց ինքը Սոցապզանձարկղը, ուրիմն լիազորը պարտավոր է միայն կենսաթոշակի մասին դիմումն ու վկայականները ուղարկել Սոցապզանձարկղին:

Յեթե Սոցապզանձարկղը մերժի կենսաթոշակ նշանակելու, ապա նա պարտավոր է գրավոր կերպով հայտնել դիմողին: Սոցապզանձարկղի վորոշման դեմ բողոքելու ժամանակ, բողոքը պետք է գրել Սոցիալական Ապահովագրության Գլխավոր վարչության անունով, բայց պետք է ուղարկել ելի լիազորի միջոցով: Լիազորը ստանալով բողոքը ուղարկում է Սոցապզանձարկղին, իսկ Սոցապզանձարկղը ուղարկում է Գլխավոր Սո.

ցազվարչությանը, Յեթե Գլխավոր
Սոցազվարչությունը տեսնի, վոր մեր-
ժուժը ճիշտ չի, կգրի Սոցազգան-
ձարկղին բատրակին կենսաթոշակով
բավարարելու, ինչպես Սոցազգան-
ձարկղները, այնպես ել Գլխավոր Սո-
ցազվարչությունը պարտավոր են բո-
ղոքողին հայտնելու, թե ինչով վեր-
ջացավ նրա գործը:

Բժշկի կամ բուժակի կողմից,
բժշկական ոգնություն ցույց չտալու
դեպքում, բողոքը պետք է գրել Գազ-
գործկոմի Առբաժնի անունով և հանձ-
նել Սոցազլիագորին, վորպեսզի լիա-
զորը կարողանա այդ մասին հայտնել
Սոցազգանձարկղին: Սոցազգանձարկ-
ղը տեղեկանալով այդ գործի մասին,
միջոցներ ձեռք կառնի, վորպեսզի
այդպիսի մերժումներ ել չլինեն: Այս

բոլոր գործերի վերաբերյալ բատրակ-
ների դիմումներն ու բողոքները ա-
զատվում են դրոշմատուրքից (դիմում
տալու մարկայից) և տուրքերից:

Վոր վայրերում պե՛տք է անցկաց-
վեն նոր կանոնները

Յերբ կառավարությունը հաստա-
տեց բատրակների ապահովագրության
մասին նոր որենքը, նա գիտեր, վոր
դժվար է այդպիսինը միանգամից ամ-
բողջ խորհրդային Միության մեջ անց-
կացնելը:

Մեր յերկրում կան այնպիսի խուլ
տեղեր, վորտեղ Սոցազգանձարկղները
դեռ մուտք չեն գործել և վորտեղ
բատրակներ քիչ կան, իսկ յեղածն ել
ցրված են իրարից այս ու այն կողմը,
դրա համար ել կառավարությունը

Թույլատրեց սկզբում այդ որենքը անցկացնել միայն այն շրջաններում, վորը նպատակահարմար կդտնի Սոցիալական Ապահովագրության Միութեանական Խորհուրդը:

Սոցիալական Ապահովագրության Միութեանական Խորհուրդը, գյուղանտառ բանվորների պրոֆմիության հետ միասին քննեց այդ հարցը և վորոշեց այս տարի բատրակների ապահովագրության որենքը անցկացնել այն շրջաններում, վորտեղ կան շատ թվով բատրակներ և վորտեղ Սոցապզանձարկղները իսկապես կարող են բատրակներին ոգնել:

Առաջին շրջանում այդ որենքը անց ե կացվում Հյուսիսային Կովկասում, Հեռավոր Արևելքում, Միբիրում, Ուրալում, Մերձվոլգյան Գերմանական

Ինքնավար Հանրապետությունում, Ղրիմում, Ուկրայինայում, Բելառուսիայում, Անդրկովկասում և Մոսկվայի, Լենինգրադի, Վարոնսեժի, Որենսբուրգի, Սամարայի, Սարատովի, Սմոլենսկի, Տամբովսկի և Յարոսլավսկի նահանգներում:

Այդ շրջաններում Սոցապզանձարկղները հայրտարարում են թե վոր գյուղերում նրանք անց են կացնում բատրակների կամավոր և պարտադիր ապահովագրությունը: Ինչ վերաբերում ե Խորհրդային Միության մնացած նահանգներին, ապա այդտեղ կարող ե այս տարի անցկացվել միայն պարտադիր ապահովագրությունը:

Բայց և պարտադիր ապահովագրությունը այնտեղ կանցկացվի միայն այն դեպքում, յեթե Սոցապզանձար-

կըզները և Պրոֆմիությունները տես-
 նեն, վոր այդ գործը կարող են կա-
 տարել, չծախսելով աշխատակիցների,
 լիազորների ու գրասենյակային ծախ-
 սերի վրա մեծ գումարներ: (Պետք է
 ծախսվի վոչ ավել գանձված մուծանք-
 ների մեկ հինգերորդական մասից):

Սյն բոլորը ինչ վոր մենք այս
 գրքի մեջ ասացինք, այն է՝ արտոն-
 յալ (քիչ) մուծանքների և բատրակնե-
 րին ցույց տրվող ոգնության մասին
 այդ ամբողջը վերաբերվում է գյու-
 ղացիական անտեսություններում աշ-
 խատող բատրակներին:

Բայց յեթե որինակի համար կու-
 լակը բացի գյուղացիական անտեսու-
 թյունից ունի նաև այլ անտեսություն-
 ներ, այսինքն առևտուր, շրագաց,
 ձիթհան գործարան, ողու գործարան և

այլն, այդ դեպքում նա իրեն այդ
 ձեռնարկությունների մեջ աշխատող
 քանվորների համար պետք է վճարի
 ապահովագրական մուծանքներ վոչ թե
 արտոնյալ չափով, (6 կամ 10 տոկոս),
 այլ այն չափով, ինչքան վոր վճարում
 է յուրաքանչյուր առևտրական, կամ
 մասնավոր ձեռնարկատեր, այսինքն
 16 տոկոսից մինչև 22 տոկոս:

Յեթե գյուղացիական անտեսու-
 թյան մեջ աշխատում են տրակտո-
 րիստներ (տրակտոր քշողներ), գյու-
 ղաանտեսներ, տեխնիկներ և նման
 ծառայողներ, դրանց համար պետք է
 գանձել մուծանքներ 10 տոկոս, յեթե
 նույնիսկ այդ անտեսությունները
 իրենց մոտ աշխատող բատրակների
 համար վճարում են 10 տոկոսից պա-
 կաս: Իրա փոխարեն բոլոր այդ աշխա-

տավորները Սոցապզանձարկղից ոգ-
նություն են ստանում վոչ թե վոր-
պես բատրակներ, այլ վորպես բան-
վոր ծառայողներ:

Յեզրակացություն

Մեր գրքի մեջ մենք պատմեցինք
թե գյուղում ինչ է տալիս բատրակ-
ների ապահովագրության մասին նոր
որենքը: Շատ դժվար ու բարդ գործ
է այդ ունենքը գյուղում այնպես անց-
կացնել, վորպեսզի բատրակները Սո-
ցապզանձարկղերից ստանան իրական
ոգնություն: Նույնիսկ քաղաքում, վոր
հեշտ է ապահովագրական մուծանքնե-
րի գանձումը, ելի հաճախ վարձողնե-
րը Սոցապզանձարկղի փողը ուշաց-
նում են:

Ավելի շատ այդ բանը կարելի չէ

սպասել գյուղից, վորտեղ վարձողները
առանձին-առանձին ցրված են զանազան
գյուղերում և ավաններում, ուր լիա-
գորը դժվարությամբ է կարողանում
գնալ:

Մինչդեռ Սոցապզանձարկղները
պարտավոր են ոգնություն ցույց տալ
ապահովագրված բատրակին, յեթե
նույնիսկ վարձողը նրանց համար
ապահովագրական մուծանքներ չի
վճարել:

Սոցապզանձարկղը կարող է վար-
ձողից տոկոսները բռնի կերպով զան-
ձել, բայց տոկոսները չմուծելու հա-
մար նա չի կարող պատժել բատրակին
չվճարելով նրա նպաստը:

Դեռ ավելին, յեթե վարձողը պար-
տավոր եր ապահովագրել իր բատրա-
կին և այդ բանը չի արել ու Սոցապ-

գանձարկղից թաղցրել է, իսկ բա-
րակը դիմել է ոգնություն ստանալու,
լիազորը պարտավոր է վարձողին յեն-
թարկել քրեական պատասխանատու-
թյան, իսկ բատրակին հասանելիք ոգ-
նությունը նա պետք է ցույց տա։
Սակայն բատրակը չպետք է մտածի,
վոր իր համար նշանակութուն չու-
նի թե վճարել է արդյոք վարձողը իր
բոլոր բատրակները համար հասանելիք
ապահովագրական մուծանքները թե
վոչ։ Յեթե գյուղի վարձողները չվճա-
րեն իրենցինց հասանելիք ապահովագ-
րական մուծանքները իր ժամանակին,
այդ դեպքում Սոցապգանձարկղի փողը
չի հերթի բատրակներին ոգնելու
համար։

Իրա համար ել ամեն մի բատրակ
պարտավոր է հետևել, վոր իր վար-

ձողը մտքը չպահի այն գումարը,
վորը նա պետք է մուծեր Սոցապ-
գանձարկղին, այլ այդպիսինը անմիջա-
պես տանի և հանձնի Սոցապգանձարկ-
ղի լիազորին։

Սոցապգանձարկղը բատրակի ոգ-
նության կարիքը զգում է վոչ թե
նրա տիրոջից միայն փողը ստանալու,
այլ բատրակներին ոգնություն ցույց
տալու համար։

Սոցապգանձարկղի լիազորը ինքը
մենակ չի կարող հսկել այն բոլոր
բատրակները վրա, վորոնք Սոցապ-
գանձարկղից նպաստ են ստանում։
Մինչդեռ հնարավոր է այնպիսի դեպ-
քեր, յերբ անգիտակից բատրակները
կցանկանան անտեղի ոգտվել Սոցապ-
գանձարկղի փողերից։

Վորովհետև գյուղում հիվանդու-

Թյան ժամանակ աշխատանքից ազատուած ե յերբեմն բուժակը, հնարավոր ե, վոր հիվանդության արձակուրդ ստանան, վոչ միայն հիվանդները, այլև առողջները, վոր մի քիչ Սոցապգանձարկղի հաշվին ազատ ման գան: Սոցապգանձարկղի հաշվին այդպես ման գալ սիրողների հետ պետք ե կռվեն գիտակից բատրակները, վորովհետև յեթե առողջներն ել սկսեն քաշքըշել Սոցապգանձարկղի փողերը, այն ժամանակ ել վոչ մի գումար չի մնայ: Նպաստ ստանալու բոլոր նման սխալ դեպքերի մասին, ամեն մի բատրակ պարտավոր ե հայտնել Սոցապգանձարկղի լիազորին, կամ բատրակկոմին:

Ընդհանրապես բատրակները պետք ե լավ իմանան, վոր իրենցից ե կախ-

ված այն բանը, թե արդյոք լավ կախատի Սոցապգանձարկղի լիազորը թե վատ:

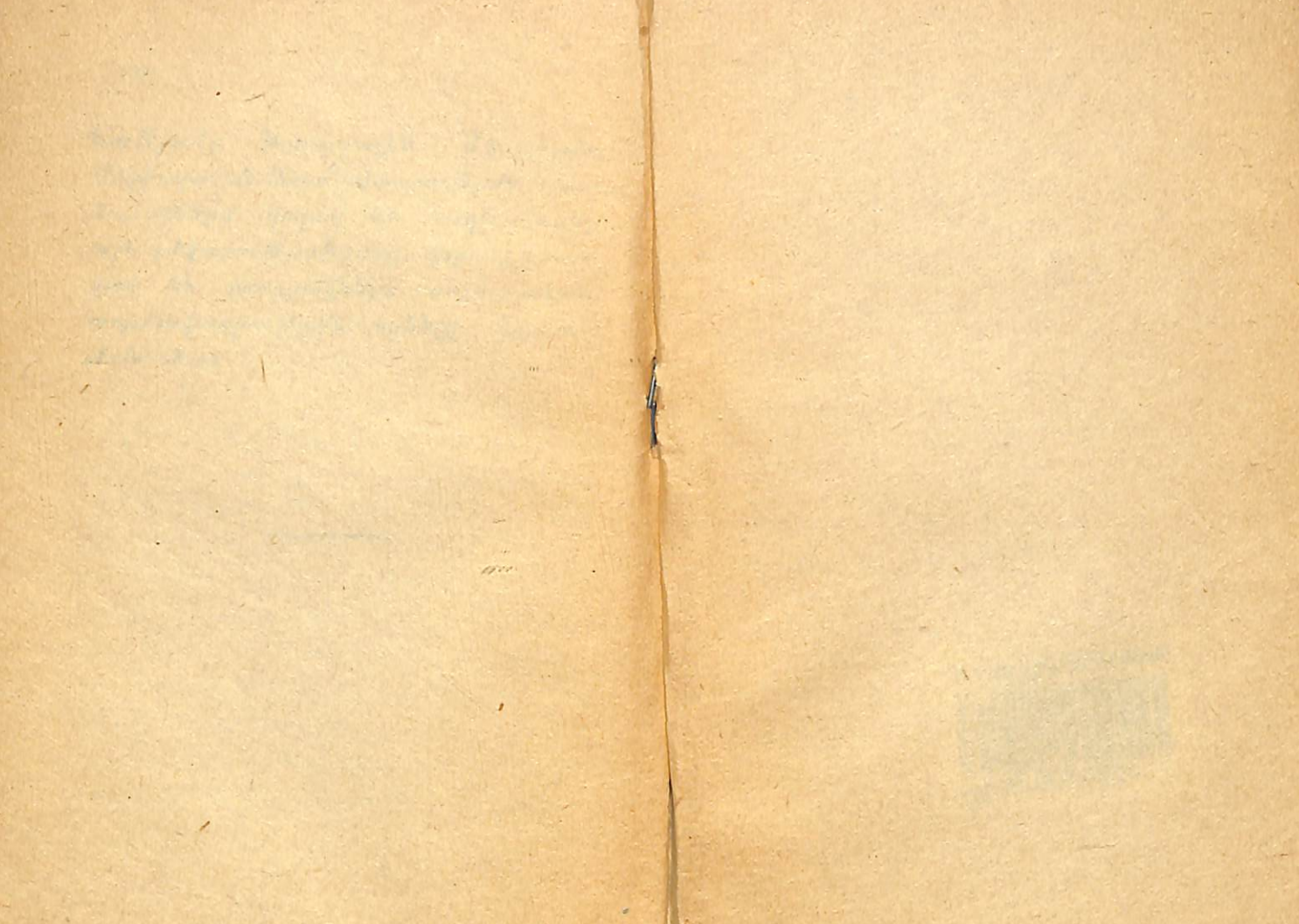
Առանց բատրակների ոգնության վոչ մի լիազոր չի կարող գլուխ հանել իր դժվար աշխատանքից, ինչքան ել ուզում ե նա նվիրված լինի գործին:

Անհրաժեշտ ե, վոր ամեն մի բատրակ լավ ծանոթանա լիազորի աշխատանքների հետ և ցույց տա Սոցապգանձարկղին այդ աշխատանքների մեջ նկատվող թերությունները, վորպեսզի Սոցապգանձարկղը կարողանա իր ժամանակին միջոցներ ձեռք առնել այդպիսիները վերացնելու:

Բատրակների սոցիալական ապահովագրության գործը պետք ե հանդիսանա յուրաքանչյուր բատրակի գործասաններին:

Միայն բատրակ մասսաների ոգ-

Գուժյամբ Խորհրդային Միութեան
Սոցիալական Ազատագրութեան Գան-
ձարկները կարող են հաղթահարել
այն զժվարութեանները, վորոնք կապ-
ված են բատրակների սոցիալական
ազատագրութեան որենքի կիրառ-
ման հետ:

2013

«Ազգային գրադարան»

ՊՕՆԼ0050504

